

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

નારાયણ દેબનાથ

વિરુદ્ધ

પશ્ચિમ બંગાળ રાજ્ય

સપ્ટેમ્બર ૧૩, ૧૯૭૪

[ન્યાયમૂર્તિઓ પી. જગનમોહન રેડ્ડી અને પી. કે. ગોસ્વામી]

આંતરિક સુરક્ષા અધિનિયમ, ૧૯૭૧ ની જાળવણી, કલમ ૩-
અટકાયતને પડકારતી અરજીમાં કોર્ટ દ્વારા તપાસનો અવકાશ-ચાલતી ટ્રેનમાં
સશસ્ત્ર લૂંટ-જો જાહેર વ્યવસ્થાને અસર કરે છે.

અરજદારની કલમ ૩, મેઈન્ટેનન્સ ઓફ ઇન્ટરનલ સિક્યુરિટી એક્ટ,
૧૯૭૧ હેઠળ એકમાત્ર આધાર પર અટકાયત કરવામાં આવી હતી કે લગભગ ૧૦
વાગ્ચે તેણે તેના સાથીઓ સાથે બંદૂકો અને અન્ય હથિયારોથી સજ્જ થઈને
ચાલતી ટ્રેનના ત્રીજા વર્ગના ડબ્બામાં લૂંટ ચલાવી હતી. અટકાયતના આદેશને

પડકારતી અરજીમાં જિલ્લા મેજિસ્ટ્રેટે તેમના જવાબી સોગંદનામામાં જણાવ્યું હતું કે તેઓ અટકાયતના આદેશમાં ઉલ્લેખિત આધાર પર જ તેમના વ્યક્તિલક્ષી સંતોષને આધારે હતા, જોકે તેમની સમક્ષ અન્ય સામગ્રી મૂકવામાં આવી હતી. તેથી કોર્ટે અટકાયતના રેકૉર્ડ અને હિસ્ટ્રીશીટની તપાસ કરી અને અરજીને ફગાવી દીધી.

(૧) જે આધાર પર અટકાયતનો આદેશ આપવામાં આવ્યો હતો તે અટકાયત અધિકારીના મનમાં વાજબી સંતોષ પેદા કરશે કે આવી ઘટનાઓનું પુનરાવર્તન એ જ રીતે થવાની સંભાવના છે અને જેમણે આટલી મોટી એક પણ ઘટનામાં ભાગ લીધો હોવાનો આરોપ મૂકવામાં આવ્યો હતો તેમને અટકાયતમાં લેવા પડશે જેથી જાહેર જીવનમાં શાંતિની ગતિ જોખમમાં ન પડે. રેકૉર્ડ અને હિસ્ટ્રીશીટની કાળજીપૂર્વક તપાસ કરવાથી, અટકાયત કરનાર દ્વારા કરવામાં આવેલા કૃત્યની ગંભીર પ્રકૃતિને ધ્યાનમાં રાખીને, જિલ્લા મેજિસ્ટ્રેટને ખરા અર્થમાં સંતોષ થયો હતો કે અટકાયતનો આદેશ આપવા માટે ઉપરોક્ત કાયદો પૂરતો હતો. [પટએફ-જી; ૬૦એ-બી]

(૨) જ્યાં સુધી આધારોમાં જણાવેલી હકીકતો અદાલતને સંતોષ ન થાય ત્યાં સુધી તેની દલીલ કરી શકાતી નથી, આ કાયદા હેઠળ કોઈ કાર્યવાહી કરી શકાતી નથી. તેનું કારણ એ છે કે જે કૃત્યની ફરિયાદ કરવામાં આવી છે તે કાયદાની અદાલતમાં સંતોષકારક રીતે સાબિત કરી શકાતું નથી અથવા સાક્ષીઓ

આ કૃત્યની વ્યાપકતાથી પહેલેથી જ ડરી ગયા હોવાથી આગળ આવવા તૈયાર નથી, તેથી સમાન પ્રકારના ગુનાઓ વધુ ન થાય તે માટે અધિનિયમ હેઠળ કાર્યવાહી કરવી પડશે. [૫૮જી-એચ]

આ ઉપરાંત, આ પ્રકારના કેસમાં તપાસનો અવકાશ ખૂબ જ મર્યાદિત છે. અદાલતે આધારો સાચા હોવાનું માનવું પડશે અને આધારોમાં ઉલ્લેખિત આક્ષેપોના સત્ય અથવા અન્યથા તપાસ કરવાનું તેનું કાર્ય નથી. [૫૮એચ]

(૩) એવી દલીલ પણ કરી શકાતી નથી કે આ બાબત માત્ર કાયદો અને વ્યવસ્થાને અસર કરે છે પરંતુ જાહેર વ્યવસ્થાને નહીં. જ્યારે બંદૂકથી સજ્જ અને તે જ રીતે સશસ્ત્ર તેના સાથીઓ સાથે ચાલતી ટ્રેનમાં અરજદાર દ્વારા સશસ્ત્ર લૂંટ અથવા લૂંટ આચરવામાં આવી હોવાનો આરોપ મૂકવામાં આવે છે, ત્યારે તે હવે સરળ કાયદો અને વ્યવસ્થાની બાબત નથી રહી કારણ કે મોટા પ્રમાણમાં સમુદાયના જીવનની શાંતિપૂર્ણ ગતિને પણ અસર થાય છે. તે માત્ર ચોક્કસ ત્રીજા વર્ગના ડબ્બામાં વિવિધ સ્થળો અને જીવનના ક્ષેત્રોના મુસાફરોને જ ડરમાં મૂકે છે, પરંતુ સમગ્ર ટ્રેન અને અન્ય ચાલતી ટ્રેનના મુસાફરોને પણ ગભરાટમાં મૂકે છે. આ રીતે જાહેર વ્યવસ્થા અને સમુદાયનું જીવન સ્પષ્ટ રીતે વિક્ષેપિત થાય છે અને તે જાહેર અવ્યવસ્થા સમાન છે જેને કાયદા હેઠળ કાર્યવાહી દ્વારા અટકાવવી પડી હતી. [૫૮એ-ડી]

ત્યારબાદ સુબલ ચંદ્ર ઘોષ વિરુદ્ધ પશ્ચિમ બંગાળ રાજ્ય, એ. આઈ. આર. ૧ ૯૭૨ એસ. સી. પી. ૨૧ ૪૬, અરુણ ઘોષ વિરુદ્ધ પશ્ચિમ બંગાળ રાજ્ય [૧ ૯૭૦] ૩ એસ. સી. આર. , ૨૮૮, [૧ ૯૬૬] ૧ એસ. સી. આર. ૭૦૯ માં રામ મનોહર લોહિયાલનો કેસ આવ્યો.

મૂળ હક્કમત: રિટ અરજી નં. ૩૦૫/૧૯૭૪.

ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૩૨ હેઠળ અરજી.

અરજદાર તરફે જી. નારાયણ રાવ.

સામાવાળા તરફે સુમિત્રા ચક્રવર્તી, જી. એસ. ચેટર્જી અને એસ. કે. બાસુ.

અદાલતનો ચુકાદો ન્યાયમૂર્તી ગોસ્વામી દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો.

અરજદારને આંતરિક સુરક્ષા જાળવણી અધિનિયમ, ૧૯૭૧ (ટૂંકમાં અધિનિયમ) ની કલમ ૩ હેઠળ અટકાયતમાં લેવામાં આવ્યો છે (જેથી તેને જાહેર વ્યવસ્થાની જાળવણી માટે પૂર્વગ્રહયુક્ત રીતે કામ કરતા અટકાવી શકાય. આ આદેશ જિલ્લા મેજિસ્ટ્રેટ નાદિયાએ ૧૧/૦૪/૧૯૭૩ પર પસાર કર્યો હતો. જે આધાર પર આદેશની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી તે નીચે મુજબ છે:—

૧. "તે ૧૬/૦૨/૧૯૭૩ પર ૧૦ ની વચ્ચે:૦૮ કલાક અને ૧૦:૧૪ તમે તમારા અન્ય સાથીઓ સાથે બંદૂક અને અન્ય હથિયારોથી સજ્જ થઈને રાણાઘાટ શાંતિપુર વિભાગમાં હબીબપુર રેલ સ્ટેશન અને લડીનારાયણપુર જંકશન રેલ સ્ટેશન વચ્ચે ચાલતી ટ્રેન એસ. ૧૧૦ ડી. એન. ના ત્રીજા વર્ગના ડબ્બામાં લૂંટ ચલાવી અને રૂ. ૩૦, ૦૦૦/- કલકત્તાના શ્રી આશુતોષ પાલને ગોળી મારીને ઈજા પહોંચાડી હતી અને તમામ મુસાફરોને મૃત્યુના ભયમાં મૂકી દીધા હતા.

તમારી કાર્યવાહીથી ત્યાં મુંઝવણ, ગભરાટ અને જાહેર વ્યવસ્થામાં ખલેલ પહોંચી હતી.

તમે આ રીતે જાહેર વ્યવસ્થાની જાળવણી માટે પૂર્વગ્રહયુક્ત રીતે કામ કર્યું છે.

અટકાયત કરનારને આદેશ આપવામાં આવ્યો હતો જેણે રજૂઆત કરી હતી; જેને સરકાર દ્વારા ધ્યાનમાં લેવામાં આવી હતી અને નકારી કાઢવામાં આવી હતી. અમને વિવિધ સત્તાવાળાઓ દ્વારા પસાર કરાયેલા વિવિધ આદેશોના સમયપત્રકમાંથી પસાર કરવામાં આવ્યા છે અને અમને તે વતી કોઈ ગેરકાયદેસરતા મળતી નથી. હકીકતમાં, અરજદાર વતી ન્યાયમિત્ર તરીકે હાજર

રહેલા વિદ્વાન વકીલ શ્રી નારાયણ રાવે તે સંબંધમાં ગેરકાયદેસરતાનો કોઈ આધાર ઉઠાવ્યો નથી.

જોકે, જિલ્લા મેજિસ્ટ્રેટે તેમના સોગંદનામામાં (ફકરો ૬) જણાવ્યું છે કે અટકાયતના આદેશમાં ઉલ્લેખિત આધાર પર જ તેમનો વ્યક્તિલક્ષી સંતોષ હોવો જોઈએ, જો કે અન્ય સામગ્રી તેમની સમક્ષ મૂકવામાં આવી હતી, અમે અટકાયતના કેસના ઇતિહાસના રેકૉર્ડની તપાસ કરી હતી. રેકૉર્ડ અને હિસ્ટ્રીશીટની કાળજીપૂર્વક તપાસ કર્યા પછી, અમે શોધી કાઢીએ છીએ કે જિલ્લા મેજિસ્ટ્રેટ, અટકાયત દ્વારા કરવામાં આવેલા કૃત્યની ગંભીર પ્રકૃતિને ધ્યાનમાં રાખીને, પ્રામાણિકપણે સંતુષ્ટ હતા કે આ કૃત્ય અટકાયતનો આદેશ આપવા માટે પૂરતું હતું. જોકે, શ્રી નારાયણ રાવ રજૂ કરે છે કે જ્યાં સુધી જમીન પર જણાવેલી હકીકતો આ અદાલતને સંતોષ ન થાય ત્યાં સુધી આ કાયદા હેઠળ કોઈ કાર્યવાહી કરી શકાતી નથી. અમે આ ઉપ-મિશનને સ્વીકારવામાં અસમર્થ છીએ. તેનું કારણ એ છે કે જે કૃત્યની ફરિયાદ કરવામાં આવી છે તે કદાચ કાયદાની અદાલતમાં સંતોષકારક રીતે સાબિત કરી શકાતું નથી અથવા સાક્ષીઓ પહેલેથી જ આચરવામાં આવેલી કૃત્યની વ્યાપકતાથી ડરી ગયા હોવાથી આગળ આવવા તૈયાર નથી, તેથી કેટલીકવાર સમાન પ્રકારના ગુનાઓ વધુ ન થાય તે માટે કાયદા હેઠળ કાર્યવાહી કરવી પડે છે. આ ઉપરાંત, આધારોમાં ઉલ્લેખિત આક્ષેપોના સત્ય અથવા અન્યથા તપાસ કરવાનું કોર્ટનું કાર્ય નથી. કોર્ટ દ્વારા

આધારો સાચા હોવાનું માનવામાં આવે છે અને તે સારી રીતે નક્કી કરવામાં આવે છે કે આ પ્રકારના કેસમાં તપાસનો અવકાશ ખૂબ જ મર્યાદિત છે.

વિદ્વાન વકીલ આગળ દલીલ કરે છે કે આ સૌથી ખરાબ બાબત છે જે કાયદો અને વ્યવસ્થાને અસર કરે છે પરંતુ જાહેર વ્યવસ્થાને નહીં. અમે આ રજૂઆત સ્વીકારી શકતા નથી. જ્યારે આ પ્રકારની સશસ્ત્ર લૂંટ અથવા લૂંટનો આરોપ અરજદાર દ્વારા તેના સાથીઓ સાથે બંદૂકોથી સજ્જ ચાલી રહેલી ટ્રેનમાં કરવામાં આવે છે, ત્યારે તે હવે સરળ કાયદો અને વ્યવસ્થાની બાબત નથી રહી કારણ કે મોટા પ્રમાણમાં સમુદાયના જીવનમાં શાંતિપૂર્ણ ગતિ પણ પ્રભાવિત થાય છે. તે માત્ર વિવિધ સ્થળો અને જીવનના ક્ષેત્રોના મુસાફરોને ખાસ કરીને મૂકે છે. ત્રીજા વર્ગનો ડબ્બો ડરમાં છે પરંતુ આખી ટ્રેનના અને અન્ય ચાલતી ટ્રેનના મુસાફરો પણ ગભરાઈ ગયા છે. આથી જાહેર વ્યવસ્થા અને સમુદાયનું જીવન સ્પષ્ટ રીતે વિક્ષેપિત થાય છે. તે જાહેર અવ્યવસ્થા સમાન છે જેને કાયદા હેઠળ કાર્યવાહી દ્વારા અટકાવવી પડશે. આ ઉપરાંત, ચાલતી ટ્રેનમાં આ પ્રકારની હિંમતવાન લૂંટફાટના સમાચારો મુસાફરી કરતા લોકોને ટ્રેન દ્વારા સંદેશાવ્યવહારનો લાભ મેળવતા અટકાવે તેવી શક્યતા છે. આવા પરિણામો અને અસરો જાહેર વ્યવસ્થાને અસર કરશે જે જાહેર અવ્યવસ્થાની વિરુદ્ધ છે. જો કોઈ સત્તાની જરૂર હોય તો અમારી પાસે AIR ૧૯૭૨ SC P. ૨૧૪૬ (સુબલ

ચનદ્ર ઘોષ વિરુદ્ધ પશ્ચિમ બંગાળ રાજ્ય) માં એક છે જેમાં અમારામાંથી એક (ન્યાયમૂર્તિ જગનમોહન રેડ્ડી) એ નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે:—

"ગ્રાઉન્ડ નંબર ૧ માં દર્શાવેલ હકીકતો સ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે કે તેની (અટકાયત કરાયેલ) સામે આરોપ મૂકવામાં આવેલો ગુનો મુસાફરોની હાજરીમાં હિંમતભેર કરવામાં આવ્યો છે, જે ખૂબ જ ગભરાઈ ગયેલો અને જાહેર વ્યવસ્થાને ખલેલ પહોંચાડતો હોવો જોઈએ.

ફરીથી અરુણ ઘોષ વિરુદ્ધ પશ્ચિમ બંગાળ રાજ્ય, [૧૯૭૦] ૩ એસ. સી. આર. ૨૮૮ માં, જાહેર વ્યવસ્થાના પ્રશ્ન સાથે કામ કરતી આ અદાલતે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું:—

"પ્રશ્ન એ છે કે શું કોઈ વ્યક્તિએ માત્ર કાયદો અને વ્યવસ્થાનો ભંગ કર્યો છે, અથવા જાહેર વ્યવસ્થામાં ખલેલ પહોંચાડવાની શક્યતા ધરાવતી રીતે કામ કર્યું છે, તે ડિગ્રી અને સમાજ પર કાયદાની પહોંચની હદનો પ્રશ્ન છે. પરીક્ષણ છે:શું તે સમુદાયના જીવનની ગતિ અને વર્તમાનમાં ખલેલ પહોંચાડે છે જેથી જાહેર વ્યવસ્થામાં ખલેલ પહોંચે, અથવા, તે સમાજની શાંતિને અસર કર્યા વિના માત્ર એક વ્યક્તિને અસર કરે છે.

રામ મનોહર લોહિયાના કેસમાં આ અદાલતના અન્ય એક ચુકાદામાં, [૧૯૬૬] ૧ એસ. સી. આર. ૭૦૯) ન્યાયમૂર્તિ હિંદાયતુલા, જે તે સમયે બહુમતી માટે બોલતા હતા, તેમણે જાહેર વ્યવસ્થાના સમગ્ર ખ્યાલને ચિત્રમય ભાષામાં આ રીતે મૂક્યો હતો:

"આમ એવું જણાય છે કે જેમ આ અદાલતના ચુકાદાઓમાં "જાહેર વ્યવસ્થા" "રાજ્યની સુરક્ષા" ને અસર કરતી વિકૃતિઓ કરતાં ઓછી ગંભીર વિકૃતિઓને સમજે છે તેમ "કાયદો અને વ્યવસ્થા" પણ "જાહેર વ્યવસ્થા" ને અસર કરતી વિકૃતિઓ કરતાં ઓછી ગંભીર વિકૃતિઓને સમજે છે. ત્રણ કેન્દ્રિત વર્તુળોની કલ્પના કરવી પડે છે. કાયદો અને વ્યવસ્થા સૌથી મોટા વર્તુળનું પ્રતિનિધિત્વ કરે છે, જેમાં આગામી વર્તુળ જાહેર વ્યવસ્થાનું પ્રતિનિધિત્વ કરે છે અને સૌથી નાનું વર્તુળ રાજ્યની સુરક્ષાનું પ્રતિનિધિત્વ કરે છે. પછી તે જોવાનું સરળ છે કે—એક અધિનિયમ જાહેર વ્યવસ્થાને અસર કરી શકે છે પરંતુ રાજ્યની સુરક્ષાને નહીં.

અમારો સ્પષ્ટ મત છે કે આ કેસમાં જે આધાર પર અટકાયતનો આદેશ આપવામાં આવ્યો છે તે અટકાયત અધિકારીના મનમાં વાજબી સંતોષ પેદા કરશે કે આવી ઘટનાઓનું પુનરાવર્તન એ જ રીતે થવાની સંભાવના છે અને જેમણે આ પ્રકારની એક પણ ઘટનામાં ભાગ લીધો હોવાનો આરોપ છે તેમને અટકાયતમાં

લેવા પડશે જેથી જાહેર જીવનમાં શાંતિની ગતિ જોખમમાં ન પડે. તેથી, અમને એવું માનવામાં કોઈ ખચકાટ નથી કે વિવાદિત આદેશમાં કોઈ ખામી નથી. અરજી નિષ્ફળ જાય છે અને રદ કરવામાં આવે છે. રૂલ રદ કરવામાં આવે છે.

અરજી રદ કરવામાં આવી.

વી. પી. એસ.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.